

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วาทกรรม “ครอบครัว” ของบุคคลสาธารณะ : ศึกษากรณีครอบครัวดารา (Discourse Analysis of Celebrities’s Family: The Case of Stars)
ชื่อผู้เขียน	ทศนีย์ สมมิตร (Miss Tassanee Sommit)
แผนกวิชา/คณะ	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. สมสุข หินวิมาน
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วาทกรรม “ครอบครัว” ของบุคคลสาธารณะ: ศึกษากรณีครอบครัวดารา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งสนใจวิเคราะห์ตัวสาร (Textual Analysis) และการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ของบุคคลสาธารณะ เพื่อศึกษาถึงวิธีการสื่อสารเพื่อประกอบสร้าง (construct) นิยาม “ครอบครัว” ของดาราเพื่อทราบถึงวิธีการที่ดารา นักแสดงใช้ในการสร้างความชอบธรรมของ “ครอบครัวดารา” ที่ตนเองประกอบสร้างขึ้น และศึกษาถึงกฎเกณฑ์ (code) ที่เป็นข้อบังคับ ในการประกอบสร้างความหมายของ “ครอบครัว” ของดารา

ข้อค้นพบของงานวิจัยชิ้นนี้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างดารากับบรรทัดฐานสังคม เรื่อง “ครอบครัว” งานวิจัยชิ้นนี้เปิดเผยให้เห็นว่า บรรทัดฐานทางสังคมเป็นตัวกำหนดให้ดาราสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ให้เป็นไปตามที่ค่านิยมหลัก และในเวลาเดียวกันดาราเป็นกลไกในการธำรงรักษามรดกฐานความเป็น “ครอบครัว” เอาไว้สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบวาทกรรม “ครอบครัว” 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) วาทกรรมชุด “ครอบครัว” ที่ผ่านการแต่งงานและอยู่ด้วยมาระยะเวลาหนึ่ง และมีบุตรด้วยกัน จะมีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ภายใต้วาทกรรมชุดหนึ่ง คือมีการให้นิยาม “ครอบครัว” ครบทั้ง 5 ประการตามที่บรรทัดฐานสังคมกำหนด ทำหน้าที่ธำรงรักษามรดกฐานครอบครัวตามที่สังคมกำหนดไว้ทุกประการ 2) วาทกรรมชุด “ครอบครัว” ที่ผ่านการหย่าร้าง จะมีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ภายใต้วาทกรรมชุดของการหย่าร้าง ที่มีการสื่อสารถึงครอบครัว ซึ่งจะมีสมาชิกภายในครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ-ลูก หรือแม่-ลูก เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้

เพราะกรอบวาทกรรมชุดการหย่าร้างเป็นตัวกำหนดการสื่อสาร นอกจากนี้แล้วภายใต้วาทกรรมชุดนี้ ดาราจะมีการต่อสู้/ต่อต้าน กับนิยามบรรทัดฐานสังคม โดยเฉพาะนิยามเชิงกฎหมาย จะมีการต่อต้าน/ต่อสู้มากที่สุด และดาราที่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมชุดนี้ จะให้ความสำคัญกับนิยามเชิงจิตวิทยามากที่สุด และ 3) วาทกรรมชุดคู่รักที่อยู่ในระยะก่อนการสมรส (pre-marriage stage) จะมีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” หรือการใช้ชีวิตคู่ ภายใต้วาทกรรมชุดความพร้อม ทั้งในด้านวุฒิภาวะ (maturity) และวัยวุฒิ การแต่งงานต้องเกิดจากความพร้อม และมีการต่อรอง/ต่อสู้กับนิยามเชิงกฎหมาย โดยให้ความสำคัญกับนิยามเชิงจิตวิทยา

อาจกล่าวได้ว่า วาทกรรมเป็นตัวกำหนดและวางกรอบในการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ดาราประกอบสร้างความหมาย และหน้าที่ “ครอบครัว” ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ ดาราเป็นผู้ธำรงรักษามรดกบรรทัดฐานเรื่อง “ครอบครัว” แก่สังคม และในขณะเดียวกันดาราก็มีการต่อรอง/ต่อต้าน/ต่อสู้ กับบรรทัดฐานทางสังคม และจะมีการประกอบสร้างความหมายของครอบครัวอย่างไรวินั้น ขึ้นกับว่าดาราคู่นั้น อยู่ภายใต้กรอบวาทกรรมชุดใด

จากการวิเคราะห์วาทกรรม “ครอบครัว” ของดารา ผู้วิจัยพบว่าดารามีสูตรสำเร็จ (spoken wording) ในการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ กฎเกณฑ์ในการสื่อสารถึงครอบครัว “ดารา” จะกล่าวโดยเป็นไปตามที่สังคม และบรรทัดฐานสังคมกำหนด ดารามีแนวโน้มพูดตามที่สังคมกำหนดไว้แล้วทั้งสิ้น และแม้แต่กับเรื่อง “ครอบครัว” ที่เป็นเรื่องส่วนตัว ดารายังไม่สามารถพูดเองได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เก่าแก่และมีความสำคัญ เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดสถาบันหนึ่งของสังคม และสังคมก็ได้สร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อทำหน้าที่สำคัญหลากหลายประการ ดังนั้นสังคมจึงวางหลักเกณฑ์ วิธีการ และบรรทัดฐาน เกี่ยวกับครอบครัวไว้อย่างมาก ฉะนั้นการกล่าวถึง “ครอบครัว” จึงเป็นเรื่องที่ต้องกล่าวตามที่สังคมกำหนด และต้องเป็นไปตามที่บรรทัดฐานสังคมกำหนดไว้ เพื่อให้ “ครอบครัว” ที่ตนเองประกอบสร้างขึ้นได้รับการยอมรับจากสังคม

เนื่องจากวาทกรรม “ครอบครัว” ชุดต่างๆ นั้น เป็นตัวกำหนดการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ดังนั้นภายใต้กรอบวาทกรรมที่แตกต่างกัน ดาราจะมีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ออกสู่พื้นที่สาธารณะแตกต่างกัน และวาทกรรมแต่ละชุดย่อมกำหนดการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ไว้แล้วทั้งสิ้น และภายใต้กรอบวาทกรรม “ครอบครัว” และประเด็นการสื่อสารที่แตกต่างกันในแต่ละชุดวาทกรรมนั้น กำหนดให้ดารามีวิธีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” ที่แตกต่างกัน โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความชอบธรรม และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการสื่อสารให้กับประเด็นการสื่อสารต่างๆ ที่ตนเองสื่อสารต่อสื่อมวลชน เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับเรื่องดังกล่าว ซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ

ที่ดาราใช้ ล้วนแต่ใช้สื่อสาธารณะ เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสาร เพื่อแพร่กระจายวาทกรรม “ครอบครัว” ให้เป็นที่แพร่หลาย เพื่อเป็นการสร้างอำนาจ ความรู้ และความจริงให้กับเรื่องดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า วาทกรรม “ครอบครัว” ของบุคคลสาธารณะ จะทำหน้าที่ก็ต่อเมื่อมีการใช้สื่อสาธารณะมาเป็นเครื่องมือและช่องทางในการสื่อสาร สื่อสาธารณะเป็นตัวแปรในการแพร่กระจายวาทกรรม และทำไมดาราต้องสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” โดยเป็นไปตามกรอบวาทกรรม “ครอบครัว” ชุดต่างๆ นั้น เป็นเพราะดาราคือคนที่มีชื่อเสียงจากการเป็นคนดัง เป็นที่รู้จักของผู้อื่นในทางที่ดี เป็นที่น่าชื่นชม ทำให้ผู้คนรับรู้เกิดความนิยมชมชอบ ซึ่งชื่อเสียงที่ได้มานั้น เกิดจากการได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน โดยจะไม่รวมไปถึงการถูกเสนอข่าวในทางลบ ดังนั้นดาราก็จำเป็นต้องพูดภายในกรอบวาทกรรม “ครอบครัว” ที่บรรทัดฐานสังคมกำหนดไว้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมีชื่อเสียง และภาพลักษณ์ของตนเองเอาไว้